

АНАЛІЗ КОНЦЕНТРАЦІЇ ТА КОНКУРЕНЦІЇ НА СТРАХОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

***Анотація:** У статті розглянуто актуальність проведення оцінки концентрації та рівня конкуренції на страховому ринку України в умовах його глобалізації. Проаналізовано показники концентрації та монополізації страхового ринку України. Виявлено, що в цілому ринок страхування в Україні є неконцентрованим, як і окремих його сегментів - ринок ризикового страхування. Ринок страхування життя є помірно концентрованим або з помірною монополізацією. Проаналізовано зв'язок між процесом концентрації ринку та конкуренцією на ньому. Питання конкуренції, як рушійного механізму розвитку ринкових відносин, визначено через специфіку конкуренції на страховому ринку.*

Ключові слова: страховий ринок; концентрація страхового ринку; рейтингова оцінка, активи страхових компаній, конкуренція.

ANALYSIS OF CONCENTRATION AND COMPETITION IN THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

***Abstract:** The article considers the relevance of assessing the concentration and level of competition in the insurance market of Ukraine in the context of its globalization. Indicators of concentration and monopolization of the insurance market of Ukraine are analyzed. It was found that in general the insurance market in Ukraine is non-concentrated, as well as its separate segment - the risk insurance market. The life insurance market is moderately concentrated or moderately monopolized. The connection between the process of market concentration and competition in it is analyzed. The issue of competition as a driving mechanism for the development of market relations is determined by the specifics of competition in the insurance market.*

Keywords: insurance market; concentration of the insurance market; rating, assets of insurance companies, competition.

Страховий ринок є одним з найважливіших секторів ринкової інфраструктури та вагомим чинником для фінансової системи будь-якої країни. Світові тенденції останніх років демонструють пряму залежність між рівнем організації страхової справи та економічним розвитком держави в цілому. У багатьох країнах світу рентабельність страхового бізнесу перевищує рівень рентабельності в промисловості та банківському секторі. При ефективно функціонуючому страховому ринку створюється сприятливе середовище, яке забезпечує страховий захист суб'єктам господарювання та фізичним особам, що в свою чергу зменшує витрати державного бюджету на відшкодування збитків внаслідок надзвичайних ситуацій, стихійних лих. Важливим аспектом у ефективному функціонуванні страхового ринку є захист бізнесу від непередбачених ситуацій та ситуацій ризику, а також забезпечення соціальної підтримки населенню країни. В свою чергу страхова діяльність акумулює значні кошти, які в подальшому перетворюються на інвестиційні ресурси і здатні стимулювати соціально-економічний розвиток країни.

Тому останнім часом страховому ринку приділяється значна увага з боку дослідників та науковців. Важливим аспектом є аналіз концентрації та рівня конкуренції на страховому ринку.

Концентрація страхового ринку – це об'єктивний процес, який розвивається згідно з тенденціями загальносвітових законів ринку. Рівень концентрації ринку безпосередньо вказує на монополізацію ринку та характеризується наявною конкуренцією. Посилення монополізації на ринку часто провокує негативні наслідки як на сам ринок, так і на стан економіки держави. Зважаючи на світову глобалізацію економіки, комплексне вивчення рівня концентрації на ринках є дедалі актуальним питанням, а враховуючи вище зазначений вплив страхового ринку на економіку він не є виключенням.

Концентрацію страхового ринку слід розглядати як процес зосередження надання конкретних видів страхових послуг у руках невеликої кількості страховиків. Першочергово для дослідження

концентрації необхідно дослідити динаміку кількості страхових компаній на ринку України [1].

Кількість страхових компаній, що займаються страхуванням життя, значно поступається кількості компаній, які здійснюють ризикові види страхування, на ринку простежується динаміка до скорочення загальної кількості страхових компаній. Станом на кінець 2020 року кількість страхових компаній з 2014 року, що здійснюють страхування життя, зменшилась майже вдвічі, а кількість страхових компаній, що займаються ризиковим страхуванням, зменшилась на $\frac{1}{4}$ [2].

Як показують дослідження, припиняють свою діяльність ті страховики, рівень капіталізації яких не відповідає встановленим нормативам, або ті, що займалися не «класичним» страхуванням.

Українські страховики порівняно зі світовими компаніями мають доволі низький рівень статутного капіталу, що безперечно має ряд негативних наслідків. Для забезпечення необхідно достатнього рівня капіталу страховиків держава вимушена збільшувати його розміри на законодавчому рівні. Така тенденція пов'язана безпосередньо з тим, що капіталізація та стан фінансових ресурсів переважної більшості вітчизняних страхових компаній є незадовільними і не здатними забезпечувати їх конкурентоспроможність навіть на внутрішньому ринку. У зв'язку зі світовою глобалізацією поступово зникають бар'єри між державами і створюється єдиний світовий простір, в якому вітчизняні страхові компанії вимушені будуть конкурувати на міжнародній арені.

Концентрація ринку визначається не лише кількістю компаній присутніх на ньому, не менш важливим чинником є те, яку частку на цьому ринку займає та чи інша компанія. На ринку страхових послуг частка ринку визначається за декількома факторами, одним з яких є розмір отриманих страхових премій. Обсяг страхових премій є важливою характеристикою діяльності окремих страховиків та показником, що характеризує стан та розвиток страхової галузі у цілому. Саме даний макроекономічний показник використовується у світовій практиці для визначення ролі та місця тієї чи іншої країни у розвитку світового страхового ринку.

На страховому ринку України обсяг страхових премій зростає з одночасним зменшенням кількості СК, що збільшує реальний приріст страхових премій з кожним роком. Відповідно, на ринку страхових послуг в Україні наявна динаміка до скорочення загальної кількості страхових компаній та одночасного зростання обсягу страхових премій, що в свою чергу підвищує рівень концентрації ринку. Також можемо стверджувати про диспропорцію в структурі страхового ринку України, оскільки на ризикове страхування припадає 92% валової страхової премії, та відзначимо, що ринок має розвиток переважно за рахунок залучення страхових платежів від юридичних осіб [3].

Розвиток будь-якого ринку не можливий без конкуренції. Страховий ринок є специфічною частиною фінансового ринку України, який відрізняється від інших сегментів ринку специфічністю товару – страхової послуги та метою функціонування – надання страхового захисту споживачам. З урахуванням наведених окремих рис страхового ринку, слід визнати сутність та прояви конкуренції на ньому. Дослідники виділяють такі фундаментальні рівні – конкуренція товарна, цінова, за витратами, персоналом та рівень, що виходить за межі страхового ринку й є альтернативою йому.

Таким чином, можна визначити, що конкуренція на ринку страхування не заважає вільному доступу нових учасників на ринок. А виходячи з попереднього аналізу концентрації страхового ринку України ми можемо стверджувати, що сам ринок фактично розподілений на сегменти: для вільної конкуренції – в даному випадку це ринок страхування іншого, ніж страхування життя, тобто ринок ризикового страхування та закриті ділянки, ресурси яких належать «обраним» страховикам, відповідно це ринок страхування життя, на якому присутній значний рівень концентрації. В такому випадку, більш яскравим з точки зору прояву конкуренції на ринку буде дослідження ринку ризикового страхування.

Концентрація страхового ринку – це об'єктивний процес, який розвивається згідно з тенденціями законів ринку. У практиці багатьох країн використовують цілу систему показників, яка розроблена світовою економічною наукою для оцінки рівня концентрації в різних галузях економіки. Офіційна статистика, на жаль, дає лише фрагментарну оцінку рівню концентрації вітчизняного ринку страхових послуг. Нацфінпослуг розглядає два показники: коефіцієнт концентрації та індекс Герфіндаля – Гіршмана. Аналіз даних показників надається в цілому по ринку та окремо за ринками страхування «non-Life» та «Life» тільки за обсягом страхових премій [4]. Така оцінка є дуже узагальнюючою, страховий ринок України й досі залишається інформаційно закритим. Як показали дослідження, рівень концентрації ринку знаходиться у зв'язку з процесами монополізації та конкуренції. Значна концентрація на ринку страхування життя, що в свою чергу визначає його як помірно монополізований

та не значна концентрація на ринку ризикового страхування, на якому спостерігається значний рівень конкуренції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytok-strakhovoho-rynku-Ukrainy.html>
2. Независимый рейтинг страховых компаний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/rating>
3. Insurance Top [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://forinsurer.com/insurancetop_64, https://forinsurer.com/insurancetop_60.
4. Пахненко О.М. Страховий ринок України та країн ЄС: порівняльний аналіз [Електронний ресурс] / О.М. Пахненко, А.Ю. Семенов, М.О. Мілютіна // Економіка та суспільство. – 2017. – №12. – С. 612-617. – Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/101.pdf1

Писаренко Надія Василівна, кандидат економічних наук, викладач Capital Union School, Київ, e-mail: nadezda_pisarenko@ukr.net

Nadiia Pysarenko, Ph.D. (Economics), teacher Capital Union School, Kyiv, e-mail: nadezda_pisarenko@ukr.net